

Marija od Rozarija nova je zlarinska veduta

Slobodna dalmacija, 23.4.2019. Piše Jordanka Grubač, Foto Niksa Stipanicev/Hanza Media

Uza sve ljepote Zlarina sad je pred našom kućom i skulptura Marije Ujević

Kad god vidim kako negdje, na neko „nemoguće“ mjesto, u prirodi svakako, moguće na otok, putuje neki specijalni teret, ja se odmah sjetim genijalnog filma Wenera Herzoga „Fitzcarraldo“.

U tom ludom i otkačenom filmu (1982.) glavni akteri (Klaus Kinski i Claudia Cardinale) naumili su sagraditi operu za Enrica Carusa usred Amazonske prašume, za što su morali preko brda prebaciti cijeli jedan brod, u komadu i s opremom za opernu kuću u prašumi.

U ovoj je priči također riječ o umjetnosti, umjetnicima i umjetnini, zadatak je nešto manje zahtjevan jer teret je manji (samo 250 kila) uslugu prijevoza pruža Jadrolinija, a prijenos na lice mjesta - mjesni brijeg po imenu Ruža, zlarinski traktor Branka Celića.

Zlarin neće dobiti operu za Enrica Carusa, ali će dobiti svoju prvu umjetničku skulpturu i to ni više ni manje nego jedne od naših najvećih suvremenih skulptorica, Marije Ujević.

Vesela djevojka

Brončana skulptura Marije Ujević, vlasništvo je novog povremenog stanovnika Zlarina, slikara Vatroslava Kuliša kojega, kao ni Ujevićku, ne treba posebno predstavljati kulturnoj i svekolikoj javnosti.

Žena u bronci, teška, rekosmo, oko 250 kilograma, samozatajno se, umotana u dekice u automobilu zagrebačkih registracija, vlasnika Damira Ujevića, uvezla na trajekt za šibenske otoke, i jednako samozatajno iskrkala na zlarinskoj rivi. Među teretnjacima s građevinskim materijalom, s pržinom, gredicama, cementom, pločama i alatima, nikome nije bilo jasno što tu sad radi - doduše malo poveći - automobil.

A u njemu je ležala Marija od Rozarija! Brončana skulptura Marije Ujević, na putu za Ružu.

Vatroslav Kuliš s Ujevićkom se mijenjao za radove. Marija Ujević kaže:

- O, pa to su umjetnici od pamtivijeka radili - đorali se za djela. Šta mislite kako je Picasso imao tolike radove drugih slikara i kipara svoga doba? Ali, to su morali biti slikari i kipari koji su se volili, tako da se vole i njihovi radovi... Baš mi je drago da će ta vesela djevojka koju su divno patinirali - s tom zelenom bojom kao da je izašla iz mora! - drago mi je da će se skrasiti na Zlarinu. Poznavala sam Vesnu Parun, znala bi doći kod nas na Silbu, u bijeloj haljini, bosa, onako prelijepa, markantna, čudesno obdarena jezikom kojim je stvarala divnu poeziju...

I Marija Ujević i Vatroslav Kuliš nekako su se vezali uz Šibenik i šibenski kraj. Marija Ujević skulpturom kralja Petra Krešimira Četvrtog na reprezentativnom mjestu, tamo gdje gradski đardin izlazi na more. Šibenik ima jednu svoju autentičnu crtu, neku svoju samosvojnost, tradiciju i originalnost, to mi se jako sviđa - kaže kiparica. U porodici ima jednu Zeničku, iz obitelji ugostitelja koji su imali restoran i u Zagrebu, i danas kiparica ima staru šibensku kuharicu iz te porodice...

Infišacija u Šibenik

A Vatroslav Kuliš, prije nego se sad skrasio na Zlarinu sanjao je o ateljeu u Šibeniku, baš u Šibeniku, no za to u gradskoj kulturi nije bilo nekog interesa. Svoju „infišaciju“ u Šibenik onda je prebacio na susjedni otok - na Zlarin:

- U Zlarinu sam prvi put bio s glumačkom družinom „Histrioni“, bilo je to 1975. i izvodili smo Domagojadu, trebali smo je i snimiti, ali je bila politički nepoćudna. Sjećam se, na Zlarinu smo igrali Ispo leroja. Atmosfera je bila divna i mjesto mi se jako dopalo. Vratio sam se poslije dvadeset godina. Svakako - u vrijeme dok je još bio živ Mladen Bjažić...Tražio sam neku malu staru kuću i drugdje, svakako sam htio biti u šibenskom akvatoriju, na otoku kojim ne voze auti!

No, nekako, Zlarin mi je stalno bio na prvom mjestu...

Nije bilo žurbe, ali je bilo upornosti u potrazi za nekim mjestom u Šibeniku ili šibenskom akvatoriju gdje je prije svega tražio pogled na ono što ga oduvijek privlači - do fascinacije! A to su, kaže, mediteranski ultramarini i sonorna modrila mora...

- Ne bih bio sretan slikati na Baltiku gdje su valovi pocinčani ili sivi, kako je to u jednoj pjesmi opisao J. Brodski. Moram reći - ono more koje sam više puta gledao s terase tvoje i Granikove kuće na zlarinskoj Oštrici, one mijene, onaj naš zaključak od zimus-oksiron da je more najljepše kad je vrijeme najružnije... svakim sam korakom bio bliže odluci da na Zlarinu nađem staru-obnovljenu kuću, koja gleda na more, pa se to i ostvarilo.

E, sad smo napokon i moja obitelj i ja zaslužili biti u toj oazi mira, mjestu koje će mi, siguran sam, pružiti idealne uvjete za slikanje.

U vrijeme dok je san o Zlarinu polaganim koracima išao svom ostvarenju, Vatroslav Kuliš u šibenskoj je Lučkoj kapetaniji položio ispit za voditelja brodice i iz betinske marine se otiskivao na susjedne obale. Već godinama njegova je slika dar pobjednicima Šibenske regate krstaša, prva slika u Galeriji Zid Gradske knjižnice u Šibeniku bila je upravo-Kuliševa. Tako zatravljen morem, kojem je posvetio neke od svojih najljepših i najboljih slikarskih ciklusa, Vatroslav Kuliš svoj novi dom i novo slikarsko gnijezdo savija, eto, na Zlarinu. Skulptura Marije Ujević već je nekoliko godina u njegovu vlasništvu:

- Stajala je u ljevaonici „Ujević“ na Črnomercu i cijelo sam je vrijeme htio negdje skrasiti. Mislio sam je staviti kod roditelja moga zeta Aralice u Buzinu, čak su bili napravili postament, no to je još uvijek bilo u Zagrebu. Potom sam pregovarao s prijateljem Ratkom Krstičevićem da bude kod njega u Metkoviću. Isto je bilo s mojim prijateljem konte Pavlovićem u Splitu, kolekcionarom koji ima jednu od najboljih zbirki u Hrvatskoj. Marija mi je savjetovala da tu skulpturu svakako odnesem negdje na more gdje će njenoj patini dobro činiti morski zrak... Marija Ujević za mene je naša najveća majstorica stilizirane skulpture, te discipline koja traži ravnotežu koncepta i senzibiliteta.

Sve se poklopilo

„Stiliziran, to će reći humaniziran onakav kakvog bi ga čovjek stvorio da je Bog“ - rekao je u jednom romanu A. Malraux. I - poslušao sam želju Marije Ujević, budući da je uslišena i moja želja da dođem na Zlarin... Sve se poklopilo!

I tako se brončana skulptura Marije Ujević skrasila u dvoru ispred kuće Danijele i Vatroslava Kuliša na zlarinskoj Ruži. Da! Prethodno je imala prekrcaj, iz automobila na Celićev malo manje udoban i luksuzan - traktor.

Gledat će prema moru, a za leđima će je, kaže Vatroslav, hladiti šumica.

Bogme se četiri-pet muškaraca bavilo postavljanjem Marije od Rozarija na pripremljeno postolje. Uokolo umjetnine radile su bušilice i drugi alati, onda su je njih dva digli za bedra, a druga dva za bokove i ramena, neko je rekao „ajmo ča s njom u zrak“ i drž' ne daj - osovala se Marija od Rozarija na noge - zapravo, samo jednom je oslonjena na postament.

Damir Ujević na brzinu ispod postamenta uštrca neko ljepilo, silikon, šta li je.

- Gotovo! Zalijpljena je - govori netko, a netko drugi primjećuje „ona sad ne može nigdi“.

A baš je mislila gola i bosa prošetati Zlarinom...

- Postolje ja napravio moj prvi susjed Branko Celić, majstor za sve. Na betonskom temelju postavljeno je postolje od specijalnog željeza, kortena. Nadam se da će i žena iz bronce, i moja prijateljica Marija Ujević, biti zadovoljne - a nadam se i stanovnici Zlarina jer, iako je u našem dvoru, skulptura nije ničim zaklonjena pa je na neki način u javnom prostoru - pod našom stalnom paskom.

Otjerana plastika

- Veseli me - uz sve ostalo - da sam postao stanovnik otoka s kojega će uskoro biti otjerana plastika. Oduševljen tom inicijativom odlučio sam kupiti stotinjak platnenih vrećica za spizu, na njima naslikati nešto zlarinsko i podijeliti ih, ali samo domaćima. Na Zlarinu me, kao ljubitelja mačaka, razveselila i mirna koegzistencija mačaka i Zlarinjana.

Briga za „maške“ nije baš uobičajena slika na dalmatinskim otocima. A brine se i o sterilizaciji jer, inače bi njihov broj nadmašio broj stanovnika - smije se Vatroslav, ponosni hranitelj dviju zagrebačkih mačaka koji se i zbog tog detalja na Zlarinu osjeća kao doma.